

OPETUSMINISTERIÖN TILINPÄÄTÖSKANNANOTTO JYVÄSKYLÄN YLIOPISTON VUODEN 2008 TOIMINNASTA

1. TULOKSELLISUUS JA TULOSTAVOITTEIDEN TOTEUTUMINEN

1.1. TOIMINNALLINEN TEHOKKUUS

Yliopisto on strategiansa mukaisesti panostanut tutkimukseen ja jatkokoulutukseen. Yliopiston toiminta on valtakunnallisesti tarkastellen taloudellista ja taloudellisuus on kohentunut edellisestä vuodesta. Yliopiston tuottavuus on perustutkintokoulutuksen osalta kehittynyt myönteisesti, mutta tämä selittyy ainakin osin tutkinnonuudistukseen liittyvän siirtymäajan päättymisellä. Tutkimuksen ja tutkijakoulutuksen kokonaistilanne voisi olla joillakin koulutusaloilla parempi. Erityisesti jatkotutkintotuottavuudessa on heikennystä edelliseen vuoteen, mikä pienten alojen osalta on selitettävissä vuosittaisella vaihtelulla. Tutkimuksen ja tutkijakoulutuksen suhteellinen osuus kasvoi 49 %:iin kokonaismenoista.

Yliopiston liiketaloudellisen maksullisen toiminnan tuotot olivat hieman edellistä vuotta korkeammat, mutta kannattavuus heikkeni merkittävästi. Tuotto- ja kannattavuustavoite jäi edellisen vuoden tapaan saavuttamatta. Yhteiskustannukset huomioon ottaen toiminta oli 0,8 M€ alijäämäistä. Kannattavuuden heikkenemisen yliopisto arvioi johtuvan siitä, että työajan kohdentamisen perusteella virkatyön osuus liiketaloudelliseen toimintaan oli suurempi kuin aikaisempina vuosien laskennassa on arvioitu. Yhteistoimintatutkimuksessa jäätin merkittävästi alle tulotavoitteen.

Yliopiston budjettirahoitus on kehittynyt myönteisesti hyvän tuloksellisuuden ansiosta. Uuteen oikeushenkilömuotoon valmistauduttaessa huolestuttavaa on, että hyvä kokonaisrahoitustilanne vähensi yliopiston raportoinnin mukaan täydentävän rahoituksen hankkimisaktiivisuutta. Täydentävän rahoituksen osuus kokonaisrahoituksesta on valtakunnallisen keskiarvon alapuolella.

Yliopisto on jatkanut Sisä-Suomen yliopistojen allianssiyhteistyötä Tampereen teknillisen yliopiston ja Tampereen yliopiston kanssa. Allianssille on luotu hallinto, tutkimuksen kärkialueet on määritelty ja niille on kohdennettu voimavaroja. Koulutuksen ja tukipalvelujen kehittämistyö on käynnistynyt.

Kokkolan yliopistokeskuksen ja Keski-Pohjanmaan ammattikorkeakoulun toimintojen sijaitseminen yhteisellä Torkinmäen kampuksella on luonut edellytyksiä alueellisen osaamiskeskittymän kehittämiseksi. Yliopisto on päättänyt siirtyä yliopistojen palvelukeskus CERTIAN asiakkuuteen taloushallinnon osalta vuoden 2009 aikana ja henkilöstöhallinnon osalta vuoden 2010 aikana.

Yliopiston tulee strategiatyönsä yhteydessä tuoda esiin Sisä-Suomen yliopistoallianssin keskeiset tavoitteet, pidemmän aikavälin visio ja toimenpiteet, joilla näihin päästään. Tässä tulee hyödyntää täysimääräisesti myös Tampereen ja Jyväskylän ammattikorkeakoulujen kumppanuuden tarjoamia mahdollisuuksia.

1.2. TUOTOKSET JA LAADUNHALLINTA

Yliopisto on kehittänyt tutkimustoimintaansa tukemalla kyvykkäitä tutkijoitaan pyrkimyksissä nostaa tutkimuksen tasoa. Yliopistossa on neljä FiDiPro-professoria. Yliopisto ylittää tutkimuksessa painoalojensa sisällä kansainväliselle tasolle mm. nanotieteissä ja evoluutioekologiassa. Tieteellisen julkaisu toiminnan painopiste on entistä voimakkaammin ulkomailla julkaisemisessa. Yliopiston yhteisprofessuurit sektoritutkimuslaitosten kanssa vahvistavat sektorin sisäistä ja sektorien välistä yhteistyötä. Yliopisto on tehnyt periaatepäätöksen neliportaiseen opettajan- ja tutkijanuramalliin siirtymisestä.

Tohtoritutkintotavoitetta ei saavutettu. Alakohtainen vaihtelu oli suurta. Yliopistolla on kolme tutkijakoulutuksen kansainvälistä yhteisohjelmiasopimusta. Ulkomaalaisten tutkijankoulutettavien määrä on nousussa, mutta ei vielä lähellä tavoitetta.

Myönteinen kehitys samana keväänä tai edellisenä syksynä toisen asteen päättäneiden osuuden kasvattamiseksi yliopistojen uusista opiskelijoista kääntyi valtakunnallisella tasolla laskusuuntaiseksi. Yliopisto ei ole raportoinut opiskelijavalintojen kehittämistä.

Tutkinno uudistuksen siirtymäaika vaikutti ylempien korkeakoulututkintojen tavoitteen selvään ylittymiseen kaikilla yliopiston koulutusaloilla. Alempien tutkintojen määrää kasvoi ja tavoite ylittyi. Läpäisy on useilla koulutusaloilla hyvä, mutta luonnontieteellisen alan läpäisyongelmat jatkuvat edelleen. Yliopisto on onnistunut opettajakoulutuksensa tavoitteiden saavuttamisessa hyvin. Useissa opettajaryhmissä tavoitteet on ylitetty.

Opetuksen ja ohjauksen kehittämiseksi on käytössä useita laadunvarmistus- ja palautejärjestelmiä. Yliopiston laadunvarmistusjärjestelmä läpäisi korkeakoulujen arviointineuvoston auditoinnin vuoden 2009 alussa. Yliopisto on edistänyt osana laadunvarmistustyötään esteettömyyttä omassa yliopistossaan ja tukenut aktiivisesti valtakunnallista verkostoyhteistyötä esteettömyyden edistämiseksi.

Yliopistolla on keskeinen rooli korkeakouluopintojen vauhdittamisesta ja työllistymisen edistämistä koskevien valtakunnallisten ESR-kehittämishankkeiden koordinoijana ja toteuttajana. Opiskelijoiden työelämäyhteyksiä kehitetään osana HOPS-prosessia ja työelämään tutustumiseen tarjotaan erilaisia mahdollisuuksia. Opiskelijoilta ja valmistuneilta kerättävää palautetta on hyödynnetty opetuksen kehittämisessä.

Yliopisto tehosti tutkimuksen ja innovaatio toiminnan tukitoimia ja aktivoi tutkijoita tutkimuksen hyödyntämistoiimiin myös liiketoiminnassa erityisesti lisensointien kautta. Yrittäjyyteen kouluttautuminen ja kasvattaminen on tuotu myös aloille, joilta perinteisesti ei ole herkästi lähdetty yrittäjiksi. Yliopisto on rahastonsa kautta osakkaana neljässä strategisen huippututkimuksen keskittymässä ja aiesopimuksella mukana viidennen valmistelussa. SHOK-yhteistyö vahvistaa elinkeinoelämäyhteistyötä. OECD-aluevaikuttamisarviointityössä kehitettyjä alueen toimijoiden välisiä uusia toimintamalleja on otettu käyttöön.

Yliopistolla on korkeakoulukeksintö lain edellyttämät menettelyt sekä tutkimustulosten hyödyntämistä koskevat periaatteet. Yliopistolla on yhteistyökumppanuudet keskeisten välittäjäorganisaatioiden kanssa tutkimustulosten hyödyntämisessä. Tärkeänä tukitoimena keksintöjen ja ideoiden edistämässä on Tekesin TULI-rahoitus (tutkimuksesta liiketoimintaa). Yliopistolle tehtiin 46 keksintöehdotusta.

Yliopiston aikuiskoulutus on kehittynyt täydennyskoulutuksen opiskelijamäärän kasvuna. Yliopisto on panostanut avoimen yliopisto-opintojen etä- ja verkko-opetustarjontaan ja englanninkieliseen tarjontaan.

Työn luonteen perusteella määräaikaissa palvelussuhteissa olleiden määrä on laskenut yliopistoissa.

Yliopiston tulee edistää opiskelijavalintoja siten, että siirtyminen toiselta asteelta yliopistoon nopeutuu. Yliopiston tulee selvittää, millaisin toimin läpäisyä voidaan parantaa luonnontieteellisellä alalla.

Yliopiston tulee tehostaa ulkomaalaisten jatko-opiskelijoiden, opettajien ja tutkijoiden rekrytointitoimia. Yliopiston tulee liikkuvuuden edistämisen lisäksi varmistaa opintoprosessin ja tutkijakoulutuksen aikana monipuolisten kansainvälisten valmiuksien syntyminen. Yliopiston tulee kehittää edelleen jatkokoulukseen pääsyn kriteereitä ja tutkijankoulutusta osana yliopiston laatu järjestelmää tavoitteena entistä suunnitelmallisempi ja ohjattu, määräaikaisten jatkokoulutus. Yliopistosta väittelevien mediaani- iän tulee laskea lähemmäksi tavoitetta.

Yliopiston tulee varmistaa avoimen yliopisto-opetuksen ja erillisten opinto-oikeuksien tarjonnan, opinto-ohjauksen ja tiedotuksen avulla, ettei työikäisen aikuisväestön tutkinnon osien suorittamistarve suuntaudu epätarkoituksenmukaiseen tutkinto-opiskeluun. Omaehtoisen tarjonnan lisäksi tutkinnon osien saatavuutta parannetaan myymällä erityisesti kelpoisuuden tuottavaa koulutusta täydennyskoulutuksena työnantajille.

Yliopiston tulee tarkastella säännöllisesti määräaikaisten palvelussuhteittensa kehitystä ja vähentäviä toimenpiteitä tulee jatkaa. Erityistoimia tulee kohdistaa ikääntyvän henkilöstön työkyvystä ja jaksamisesta huolehtimiseen työurien pidentämiseksi ja osaamispotentiaalin säilyttämiseksi.

2. TULOKSELLISUUDEN RAPORTOINNIN ASIANMUKAISUUS

Yliopiston tilinpäätöksen ja toimintakertomuksen rakenne noudattaa opetusministeriön mallia tilinpäätöksestä yliopistoille. Tunnuslukuja ja toteumia on analysoitu systemaattisesti sanallisesti ja vertailutietoja on esitetty muista yliopistoista ja aikaisemmilta vuosilta. Yliopisto on raportoinut useampia yliopistoja laajemmin kestäväen kehityksen ja esteettömyyden edistämisestään. Yliopisto ei ole ilmoittanut keksintöilmoitusten määrää eikä sitä onko se ottanut itselleen oikeuksia keksintöihin.

Yliopiston kustannustietoisuutta tukee se, että virkatyön määrä on ensimmäistä kertaa voitu perustaa työtuntijärjestelmässä kohdennettuihin henkilöiden toteutuneisiin työtunteihin.

Yliopisto on raportoinut rakenteellisen kehittämisen ja tuottavuusohjelman toteuttamisesta, mikä mahdollistaa myös henkilöstövaikutusten arvioinnin. Henkilötyövuosien määrässä on tapahtunut pieni vähennys edelliseen vuoteen. Yliopisto on kuitenkin sisäisessä kehittämisessään sitoutunut siihen, että muun kuin opetus- ja tutkimushenkilöstön henkilötyövuosien määrää vähennetään yhteensä 80 henkilötyövuodella vuosina 2008-2011.

Yliopiston kustannusten seuranta ja työajankohdentamisjärjestelmää tulee kehittää osana kokonaiskustannusmalliin siirtymistä.

3. OPETUSMINISTERIÖN TOIMENPITEET TULOKSELLISUUDEN PARANTAMISEKSI

Korkeakoulupolitiikan tavoitteet vuosille 2007-2012 on asetettu Koulutuksen ja tutkimuksen kehittämissuunnitelmassa, joka koulutustarjonnan osalta tarkistetaan vuoden 2009 aikana. Opetusministeriö (OPM) on määritellyt rakenteellisen kehittämisen suuntaviivat maaliskuussa 2008. Rakenteellisen kehittämisen toimenpideohjelmaa vuodesta 2010 alkaen sisällytetään osaksi Tutkimus- ja innovaationeuvoston linjauksia, joihin tulee sisällyttämään myös sektoritutkimuksen rakenteellinen kehittäminen.

Yliopistojen taloudellista ja hallinnollista autonomiaa vahvistava lakiesitys on annettu eduskunnalle helmikuussa 2009 ja toimeenpanolain on tarkoitus astua voimaan 1.8.2009. Yliopistouudistukseen liittyen uudistetaan myös Suomen Akatemiaa koskevaa lainsäädäntöä. Kaikki yliopistot toimitivat uudessa oikeushenkilömuodossa 1.1.2010 alkaen. OPM on valmistellut lakiesitykseen liittyen yliopistojen ohjaus- ja rahoitusjärjestelmän uudistamista vuodesta 2010 eteenpäin. OPM jatkaa korkeakoulujen ohjaukseen liittyvää toiminnan ja talouden indikaattoreiden kehittämistä.

OPM toteuttaa hallituksen riihikannanoton mukaisia toimenpiteitä tulevaisuuden kasvuedellytysten turvaamiseksi. Tähän liittyvä korkeakoulutettujen työuria pidentävä hanke valmistuu maaliskuussa 2010. Opiskelijavalintojen kehittämistä koskevat esitykset valmistuvat vuoden 2009 lopussa.

Innovaatiopoliittinen selonteko annettiin eduskunnalle syksyllä 2008 ja innovaatiojärjestelmän kansainvälinen arviointi valmistuu syksyllä 2009. OPM varautuu raportoimaan eduskunnalle korkeakoululeksintölain toivuudesta. Korkeakoulupohjaisen yrittäjyyden edistämisestä valmistui OPM:n ja TEMin suositukset vuoden 2009 alussa.

OPM:n johdolla valmistellaan laajapohjaisessa yhteistyössä ammatillisesti suuntautuneen aikuiskoulutuksen kokonaisuudistusta. Johtoryhmän toinen väliraportti ehdotuksineen valmistui maaliskuussa 2009. Osana aikuiskoulutuksen kokonaisuudistusta OPM valmistelee erityispätevyysjärjestelmää ja oppisopimustyyppisen täydennyskoulutuksen mallia. Näitä kehitetään tutkintoon johtavan koulutuksen ja korkeakoulun tutkimusvahvuuksien kanssa yhteen toimivaksi kokonaisuudeksi.

Hallinnon ja aluekehityksen ministerityöryhmässä on päätetty 7.5.2009, että hallinnonalakohtaiset valtiosuudet yhdistetään ja keskitetään valtiovarainministeriöön hallitusohjelman edellyttämässä laajuudessa. Valtiosuus uudistus koskee myös harjoittelukoulujen esi- ja perusopetusta. Yliopistojen tuottavuusohjelman toteuttamista jatketaan aiemmin sovitusti. Tuottavuusohjelman vuosien 2012-2015 lisätoimenpiteet eivät koske yliopistoja.

Yhteistyössä SYLin ja yliopistojen rehtorien neuvoston kanssa valmistellaan opiskelijapalauttejärjestelmää. Yliopistojen toiminnan laadun ja laadunvarmistusjärjestelmien kehittämiseksi KKA auditoi kaikkien yliopistojen laadunvarmistusjärjestelmät vuoden 2011 loppuun mennessä. KKA arvioi tutkintorakenneuudistuksen toteutuksen vuonna 2010.

Korkeakouluopiskelijoiden osaamista mittaava OECD:n AHELO-hanke toteutetaan vuosina 2009-2011. Kansallinen osaamisen ja tutkintojen viitekehys valmistuu vuonna 2009.

Kansallisen tutkimuksen infrastruktuuripolitiikan vahvistamiseksi laadittu infrastruktuuritiekartta on valmistunut, ja OPM pyrkii vuoden 2009 aikana edistämään tässä esitettyjä toimenpiteitä.

OPM tukee kansainvälistymistä ja neliportaisen opettajan- ja tutkijanuran kehittämistä rahoitusmallin puitteissa. Tutkijakouluhakua uudistetaan vuoden 2010 hakua varten. Tutkimustoimintaan liittyvää tiedonkeruuta vahvistetaan ja systematisoidaan.

OPM on yhdessä korkeakoulujen kanssa käynnistänyt toimenpidekokonaisuuden (RAKETTI-hanke), jonka tavoitteena on korkeakoululaitoksen ohjauksessa ja vaikuttavuuden seuraamisessa sekä korkeakoulujen sisäisessä johtamisessa tarvittavan tiedon sekä käytössä olevien IT-ratkaisujen laadun, yhteentoimivuuden ja käytettävyyden edistäminen kansallisella tasolla. Yliopistojen yhteinen sähköinen hakujärjestelmä otettiin käyttöön syksyllä 2008. Sähköistä hakujärjestelmää ja sen kautta toteutettavaa yhteishakua kehitetään edelleen palvelemaan yliopistojen opiskelijavalintoja.

LIITTEET

LIITE 1 Määrällisten tavoitteiden toteuma